

VĚDECKÉ SPISY VYSOKÉHO UČENÍ TECHNICKÉHO V BRNĚ

Edice PhD Thesis, sv. 582

ISSN 1213-4198

Peter Bali

**Rekreačný potenciál
verejných priestorov
panelových sídlisk na Slovensku**

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
FAKULTA ARCHITEKTURY
ÚSTAV TEORIE URBANISMU

ING. PETER BALI

**REKREAČNÝ POTENCIÁL VEREJNÝCH PRIESTOROV
PANELOVÝCH SÍDLISK NA SLOVENSKU**

RECREATION POTENTIAL OF PUBLIC SPACES
OF PANEL DISTRICT IN SLOVAKIA

ZKRÁCENÁ VERZE PH.D. THESIS

OBOR: URBANIZMUS
ŠKOLITEL: DOC.ING.ARCH.VLADIMÍRA ŠILHÁNKOVÁ, PHD.
OPONENTI: DOC. ING. ARCH. ALENA MANSFELDOVÁ, CSC.
PROF.ING.ARCH.MOJMÍR KYSELKA,CSC.
ING.ARCH.DUŠAN RIEDL CSC.

DÁTUM OBHAJOBY: 7.1.2010

KLÚČOVÉ SLOVÁ: rekreácia, rekreačný potenciál , urbanizmus, územné plánovanie,
panelové sídlisko, verejné priestory, obytný súbor

KEY WORDS: recreation, rekreation potential, urbanism, city planning, panel district, public
spaces,

VUT Brno Fakulta architektury

Ústav teorie urbanismu

© Peter Bali, 2010

ISBN 978-80-214-4070-8

ISSN 1213-4198

OBSAH

Č.	KAPITOLA	STR.
1.	SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY.....	5
2.	CIEL PRÁCE.....	6
3.	HYPOTÉZA.....	7
4.	METODIKA PRÁCE.....	8
4.1.	METODIKA HODNOTENIA PANELOVÝCH SÍDLISK.....	8
4.1.1	DELENIE PANELOVÝCH SÍDLISK PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU.....	8
4.2.	METODIKA HODNOTENIA VEREJNÝCH PRIESTOROV PANELOVÝCH SÍDLISK.....	10
4.3.	SYSTÉM VÝBERU SKÚMANÝCH LOKALÍT.....	14
5.	HLAVNÉ VÝSLEDKY PRÁCE.....	16
6.	ZÁVER.....	20
7.	LITERATÚRA.....	23
8.	ŽIVOTOPIS.....	25
9.	ABSTRACT.....	28

1. SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY

„PANELOVÉ SÍDLISKÁ SÚ LEN KRÁLIKÁRNE, KTORÉ SÚ VHODNÉ NA LIKVIDÁCIU“

(Václav Havel, bývalý prezident ČSR, 1990).

Dnes, skoro po dvadsiatich rokoch po výstavbe prvých panelových sídlisk, môžeme vidieť nový problém. Problémom sídlisk v 21. storočí je, že nefungujú tak, akoby mali a nespĺňajú nové požiadavky obyvateľov sídlisk.

V súčasnosti sa problematikou regenerácie sídlisk a ich verejných priestorov venuje väčšina krajín, v ktorých sa v minulosti stavali obytné súbory.

Na Slovensku sa touto problematikou začalo zaoberať hnutie Priestory, ale bohužiaľ jediný projekt regenerácie trebišovského sídliska na Slovensku bol zamietnutý.

V Českej republike sa touto problematikou zaoberá Ústav Územného Rozvoja, Ministerstvo Miestneho Rozvoja, ktoré začalo s Programom Regenerácia panelových sídlisk a mnoho iných autorov ako napríklad Aulická, Polešáková a iní.

V Rakúsku sa na túto problematiku vytvoril štátom zvláštny úrad - "Wiener Bodenbereitstellungs- und Stadterneuerungsfonds" (WBSF).

Regeneráciou nemeckých sídlisk sa zaoberá, prevádza a podporuje na základe „Správnej dohody o poskytovaní finančnej pomoci štátu novým zemiam a zemi Berlín“.

V roku 1971 bol vo Francúzku vydaný zákon o rušení nevhodného bývania a preto vznikla agentúra: Národná agentúra lepšieho bývania. Touto problematikou sa zaoberá a finančne podporuje aj súkromná organizácia "La Caisse des depots et consignation"

Je dôležité, aby mesto a hlavne miesta, kde žijeme boli živé a ponúkali možnosti k pobytu. Postávajúci ľudia na chodníkoch pred domom prehadzujúcich pár slov so susedmi, deti hrajúce sa na voľných plochách okolo panelákov, dôchodcovia hrajúci karty na lavičkách, tieto a určite mnoho ďalších aktivít robia mesto živým a fungujúcim, samozrejme nemôžeme zabudnúť na teenagerov skúšajúcich svoju prvú cigaretu, ak si tento obraz odmyslíme, tak nám zostanú len neútešné a prázdne verejné priestory bez života, priamo ako z katastrofických filmov amerického Hollywoodu.

2. CIEĽ PRÁCE

Cieľom práce je prehodnotiť a analyzovať rekreačný potenciál panelových sídlisk pre jeho správne ďalšie využitie na rekreáciu svojich obyvateľov. Prázdne verejné priestory robia dané miesto nudným a bez života, a práve život je merítkom kvalitného prostredia a je jedno, či ide o prírodné, alebo človekom vytvorené. Cieľom tejto práce bolo taktiež nájsť spôsob ako môže prírodný potenciál vplývať na ďalší rozvoj a regeneráciu verejných priestorov panelových sídlisk, aby sa stali živým a dôležitým miestom pre rekreáciu svojich obyvateľov.

3. HYPOTÉZA

Regenerácia sídlisk je nevyhnutný proces hlavne v dnešnej dobe približne 30 rokov po výstavbe najväčších komplexov obytných panelových domov. Pôvodná generácia prvých nájomníkov sa blíži dôchodkovému veku, alebo sa už vymenila za inú. Preto je dôležité riešiť a začať s regeneráciou panelových sídlisk komplexne. To jest zahrňujúc všetky obytné funkcie sídliska od opráv zastaralého bytového fondu až do, v niektorých prípadoch, nikdy nevybavený verejný parter. Meniace sa vekové skupiny vytvárajú hlavný dôvod regenerovať aj verejné priestory panelových sídlisk a vytvárať aktivity pre všetky vekové kategórie bývajúc na sídliskách. To znamená, že komplexné riešenie zahŕňa aj verejné priestory. Z podstaty funkcie sídlisk ako obytného priestoru vyplýva, že verejný priestor musí plniť predovšetkým rekreačnú funkciu (tá je podriadená prostrediu), zahrňujúc rôzne voľno-časové aktivity všetkých vekových kategórií a zároveň rekreácia na týchto verejných priestoroch je úzko spojená s prírodným prostredím v ktorom sa dané pre rekreáciu využívané priestory nachádzajú. Keď pri regenerácii zabudneme alebo vylúčime túto primárnu zložku a sídliskové verejné priestory nebudú plniť rekreačnú funkciu panelové sídlisko smeruje k vzniku sociálnych problémov, odchodu vyššej a strednej vrstvy zo sídliska a to by smerovalo k vzniku slumu.

To znamená že prostredie, resp. prírodné danosti, v ktorom sa sídlisko nachádza ovplyvňuje ďalšie možnosti a spôsoby rekonštrukcie rekreačných plôch na panelových sídliskách.

4. METODIKA PRÁCE

4.1. METODIKA HODNOTENIA PANELOVÝCH SÍDLISK

4.1.1. DELENIE PANELOVÝCH SÍDLISK PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU

Toto delenie je dôležité z hľadiska vplyvu rekreácie na sídlisko a zároveň na život na sídlisku, verejných priestoroch sídliska. Delenie rozdeľuje sídliská na štyri typy podľa celkového rekreačného potenciálu, ktorý ponúka jeho bezprostredné okolie a jeho verejné priestory. Delenie je vypracované na základe hĺbkového preskúmania problematiky rekreácie.

- Sídliská bez rekreačného potenciálu
- Sídliská so slabým rekreačným potenciálom
- Sídliská so stredne silným rekreačným potenciálom
- Sídliská so silným rekreačným potenciálom

1. Sídliská bez rekreačného potenciálu

Sú to sídliskové súbory vystavané v centrách miest, alebo ako súčasť novovybudovaných miest (počas socialistickej výstavby v ČSSR). Takéto obytné súbory je možno nájsť prevažne na Považí, napríklad Považská Bystrica, Púchov, Nová Dubnica nad Váhom, Nové mesto nad Váhom..., alebo sú možné nájsť vystavané v bezprostrednej blízkosti pôvodnej centrálnej výstavby historických miest. Dané priestory majú zväčša inú než rekreačnú funkciu (parkovanie, hygienické pásy zelene...). Rekreácia je závislá hlavne od plôch verejných mestských parkov, ktoré sú priamo naviazané na centrum mesta. Verejné priestory vytvárajú priestor pre aktivity všetkých obyvateľov, nielen pre užívateľov konkrétnych bytov. Aktivity sú obmedzené pre všetky mestotvorné aktivity, ako sú obchodná dopravná a spoločenská funkcia.

2. Sídliská so slabým rekreačným potenciálom

Sídliskové súbory v centrálnych zónach mesta, alebo v husto zastavenej výstavbe. Táto kategória sídlisk vychádza prevažne z kategórie sídlisk 1., ale v tomto prípade sa na ich územiach vyskytujú aj priestory otvorené vhodné pre rekreáciu obyvateľov. Sú to priestory prevažne vnútroblokového charakteru, oddelené od hlučných a prevádzkových komunikácií. Ďalej sa jedná o sídliskové súbory v medziľahlej polohe medzi centrálnymi a okrajovými časťami mesta.

3. Sídlišká so stredne silným rekreačným potenciálom

Do tejto kategórie patria všetky sídliskové súbory stavané na okrajoch miest s voľným typom výstavby, bez zahustenej zástavby obytných domov. Medzi obytnými domami sú rozsiahle veľkorysé verejné priestory, alebo sa tu nachádzajú priestory po nedokončenej výstavbe.

4. Sídlišká so silným rekreačným potenciálom

Do tejto kategórie sídlisk patria súbory sídlisk, prevažne na okrajoch miest s voľným napojením na okolitú krajinu (lesy, lúky). Cez jeho územia prechádzajú rôzne atraktivity akými sú vodné toky, vodné plochy, pôvodné vegetačné niky a podobne.

Na území sídliskových súborov sa môžu nachádzať aj rôzne formy vodných plôch, využívaných alebo nevyužívaných obyvateľmi. Tieto prvky výrazne zlepšujú a ovplyvňujú kvalitu bývania na tomto území mesta. Sídliskové súbory s rôznymi prírodnými geomorfologickými tvarmi, nerovnosťami terénu, pôdnymi stržami a pod.

Na toto hodnotenie sme vybrali tieto kritéria, pretože najlepšie vystihujú sídlisko a jeho vzťah a možnosti pre rekreačné využitie svojho územia:

1. *umiestnenie sídliska v rámci mesta*
2. *napojenie na krajinu (možnosť napojenia rekreačných verejných priestorov na krajinu)*
3. *pôvodné prírodné formy (landmark), lokálna zaujímavosť na rekreačných verejných priestoroch*
4. *miera uzavretosti rekreačných verejných priestorov*
5. *priestorové rozloženie rekreačných verejných priestorov*

Na základe kritérií sme vypracovali tabuľku pomocou, ktorej je možné umiestniť sídliskové súbory do kategórie podľa toho aký rekreačný potenciál ponúkajú. Každý typ sídliska podľa rekreačného potenciálu bolo hodnotených podľa 5 charakteristík, ohodnotených bodom 2, 1, alebo 0 po sčítaní všetkých bodov z hodnotenia zaradíme sídlisko do príslušnej kategórie podľa rekreačného potenciálu.

1.sídliská bez rekreačného potenciálu

kombinácia známk 0 – 2b

2.sídliská so slabým rekreačným potenciálom

kombinácia znáмок 3 – 5b

3.sídliská so stredne silným rekreačným potenciálom

kombinácia znáмок 6 – 8b

4.sídliská so zvýšeným rekreačným potenciálom

kombinácia znáмок 9 – 10b

P.č	Názov kritéria	Možnosti	Ohodnotenie
1.	umiestnenie sídliska v rámci mesta	centrálne sídliská s výraznou spoločenskou funkciou	0
		medziľahlé sídliská s nevýraznou spoločenskou funkciou	1
		okrajové sídliská bez spoločenskej funkcie	2
2.	napojenie na krajinu (možnosť napojenia rekreačných verejných priestorov na krajinu)	priame napojenie na krajinu	2
		priame napojenie na krajinu s obmedzením	1
		nepriame napojenie na krajinu	0
3.	pôvodné prírodné formy (landmark), lokálna zaujímavosť na rekreačných verejných priestoroch	existujúca prírodná zaujímavosť, lokálna zaujímavosť (možnosť krátkodobej a dlhodobej rekreácie)	2
		bez prírodnej zaujímavosti, lokálnej zaujímavosti (možnosť krátkodobej a dlhodobej rekreácie)	1
		bez prírodnej zaujímavosti, lokálnej zaujímavosti (možnosť krátkodobej rekreácie)	0
4.	miera uzavretosti rekreačných verejných priestorov	uzavreté rekreačné verejné priestory	0
		polootvorené rekreačné verejné priestory	1
		otvorené rekreačné verejné priestory	2
5.	priestorové rozloženie rekreačných verejných priestorov	centrálne rekreačné verejné priestory	0
		pozdĺžne rekreačné verejné priestory	1
		rekreačné verejné priestory neurčitých tvarov	2

4.2. METODIKA HODNOTENIA VEREJNÝCH PRIESTOROV PANELOVÝCH SÍDLISK

Sídliskové súbory obsahujú jednu veľmi dôležitú zložku a to verejné priestory, tieto priestory sú jedinečné miesta pre pobyt obyvateľov a ich rekreovanie, ktoré sú bližšie špecifikované ako verejné rekreačné priestory

Verejné priestory sme rozdelili podľa rekreačného potenciálu takto:

1.verejné priestory bez rekreačného potenciálu

2.verejné priestory so slabým rekreačným potenciálom

3.verejné priestory s rekreačným potenciálom

4.verejné priestory so zvýšeným rekreačným potenciálom

1.Verejné priestory bez rekreačného potenciálu

sú také priestory, ktoré síce sú určené na rekreáciu obyvateľov no na daných plochách sa nenachádza žiadna aktivita, atraktivita pre obyvateľov, ktorá by prinútila ich sa tam zdržať a tráviť svoj voľný čas. Takéto priestory sú prázdne a bez života, obyvatelia takéhoto prostredia sa rekreujú na iných miestach v meste. Tieto plochy sú nanajvýš využívané pre venčenie psov. Ďalej všetky „rekreačné“ priestory nachádzajúce sa v okolí nevhodných prevádzok pre rekreáciu ako sú rýchlostné komunikácie, výrobné areály, zberné nádoby odpadov a pod.

2.Verejné priestory so slabým rekreačným potenciálom

sú to priestory, ktoré síce ponúkajú atraktívne priestory dokonca aj vybavené atraktivitami, no sú to len jednostranne obmedzene vybavené priestory cielene vytvorené len pre určité vekové skupiny obyvateľov, pričom vôbec niesú zaujímavé ani vybavené pre ostatné skupiny. Medzi takéto priestory radíme často vídané obmedzene vybavené priestory len pre detské ihriská (pre najmenšie deti), alebo športoviská, pričom sa úplne zabúda na staršiu vekovú skupinu.

3.verejné priestory s rekreačným potenciálom

sú tie ktoré sú atraktívne pre všetky vekové kategórie a môžu sa ne tých to priestoroch rekreovať podľa možnosti parteru viaceré skupiny obyvateľov. Niesú jednostranne. Niesú jednostranne zamerané , ale sú plne vybavené podmienkami a atraktivitami pre rekreáciu na sídliskách. Jedná sa o priestory živé, ktorú nútia obyvateľov zastaviť sa rekreovať sa v nich.

4. verejné priestory so zvýšeným rekreačným potenciálom

verejné priestory vybavené atraktivitami pre všetky vekové kategórie a dostatočne atraktívne. Sú to priestory vzniknuté využívaním svojho okolia a možností ktoré ponúka.. atraktivitu a aktivity územia sú tvorené, alebo navrhované v súlade s koncepciou pôvodného okolia tojest. Modelácia terénu, iné prírodné danosti ako vodné toky, vodné plochy, pôvodná zeleň,

prírodné chránené územia(sídliisko Štúrova Nitra). Jedná sa o také priestory, ktoré využívajú charakter prírodného prostredia vo svoj prospech, nesnažia sa ho potlačiť umelo rôznymi atraktivitami, ale naopak vychádzajú z neho. Medzi dôležité prvky podporujúce (pri správnom využití rekreačný potenciál) miesta sú aj rôzne prírodné geomorfologické tvary, nerovnosti terénu, strže a podobne.

Hodnotenie je rozdelené na funkčné a kompozičné riešenie.

Funkčné riešenie znamená, či dané sídliskové verejné priestory majú na svojom území rozvinuté rekreačné aktivity spomenuté vyššie v kapitole delenia rekreačných aktivít.

Kompozičné riešenie znamená, bol využitý kompozičný potenciál pri tvorbe rekreačných priestorov.

Na toto hodnotenie sme vybrali kritéria, ktoré vystihujú problémy a využitie verejných priestorov, ktoré boli opísané v predchádzajúcich kapitolách.

Funkčné riešenie:

1. *sedenie otvorené a intímne*
2. *prechádzky*
3. *detské ihriská*
4. *multifunkčné ihriská*

Kompozičné riešenie:

5. *panoramatické výhľady*
6. *zdôraznenie hlavných kompozičných trás*
7. *využívanie prírodných daností miesta*

Hodnotenie bude prevedené v nasledujúcich tabuľkách

Verejné priestory sledovaných panelových sídlisk budú rozdelené a hodnotené ako samostatné menšie jednotky „obytné okrsky“.

:

Funkčné riešenie rekreácie						
Názov sídliska	Sedenie		Prechádzky		Ihriská	
	otvorené	intímne	relax	venčenie	detské	multifunkčné

Kompozičné riešenie rekreácie			
Názov sídliska	Panoramatické pohľady	Zdôraznenie hlavných kompozičných trás	Využitie krajiny

Známkovanie budeme robiť sledovaním hore uvedených kritérií. Známkovanie prevedieme podľa toho v akom stave, alebo akým spôsobom sa dané kritérium vyskytuje na sledovanom verejnom priestore.

známka	výskyt kritéria
- 2	neexistuje
- 1	náznak
0	zle riešenie kritéria
1	dobré riešenie kritéria
2	veľmi dobré riešenie kritérium

Pre toto hodnotenie sme vytvorili tieto kombinácie známkového bodovania:

1. Verejné priestory bez rekreačného potenciálu
bodové hodnotenie v rozmedzí od –18 do –10 bodov získaných v hodnotení
2. Verejné priestory so slabým rekreačným potenciálom
bodové hodnotenie v rozmedzí od –10 do 0 bodov získaných v hodnotení
3. Verejné priestory s rekreačným potenciálom
bodové hodnotenie v rozmedzí od 0 do 10 bodov získaných v hodnotení
4. Verejné priestory so zvýšeným rekreačným potenciálom
bodové hodnotenie v rozmedzí od 10 do 18 bodov získaných v hodnotení

4.3 SYSTÉM VÝBERU SKÚMANÝCH LOKALIT

V tejto práci sa venujeme zisteniu vplyvu rekreačného potenciálu daného miesta na tvorbu a riešenie verejných priestorov a regeneráciu verejných priestorov na sídliskách.

Existuje mnoho delení panelových sídlisk podľa výstavby, podľa počtu obyvateľov a mnohých iných faktorov vplývajúcich na ich funkciu.

V metóde hodnotenia sídlisk podľa rekreačného potenciálu sa sleduje prírodná charakteristika, ktorá usmerňuje ďalší smer a vývoj regenerácie rekreačných verejných priestorov, aby boli výnimočné a mohli slúžiť pre rekreáciu obyvateľstva v nich.

Pre naše hodnotenie je dôležité aby mestá obsahovali všetky typy sídlisk podľa polohy v meste, pretože to výrazne vplýva na využívanie jeho rekreačného potenciálu

Príklady, na ktorých si budeme overovať našu hypotézu tvoria sídla odlišného vývojového charakteru.

Rozoznávame tri druhy panelovej výstavby podľa charakteru:

1. *sídliská okolo historického (pôvodného) mesta*
2. *sídliská satelitné- nezávislé od pôvodného mesta pod ktoré administratívne patria*
3. *sídliská ako novozaložené mestá, resp. novovybudované mestá po zrušení pôvodných historických štruktúr*

Do prvej skupiny patria sídliská , ktoré vznikli napojením na pôvodné zachované historické priestorové štruktúry. Tieto typy miest sa nachádzajú na území Slovenska v najhojnejšom počte.

Druhú skupinu miest zaraďujeme tie časti miest alebo sídliská, ktoré sa síce správajú ako samostatné mestské časti, čo vyplýva z ich vzdialených polôh od mesta, ale keďže sa na našom území nevyskytujú, alebo len veľmi zriedkavo , nebudem e sa tými to sídliskami zaoberať.

Tretiu skupinu miest tie ktoré vznikli ako novozaložené , resp. novovybudované mestá po zrušení pôvodných historických priestorových štruktúr mesta.

Ako zástupcov 1 skupiny budeme hodnotiť mestá Košice a mesto Nitra. Obe z týchto miest majú pôvodné historické štruktúry. Na ich území sa nachádzajú všetky typy sídlisk podľa polohy v rámci mesta. Mestá sme vybrali preto lebo majú odlišnú krajinnú štruktúru.

Kým mesto Košice leží v Košickej kotline a na okolitých svahoch. Mesto Nitra je predstaviteľom mesta ležiaceho v nížine, to jest v prevažne rovinatej krajine

Mesto Košice je pôvodné historické mesto, ktoré sa radí ako metropola východného Slovenska. Počet obyvateľov je 250 000, z toho na sídliskách žije približne 200 000 obyvateľov. Na jeho území sa nachádzajú sídliská zo 60tych až 80tych rokov minulého storočia.

Mesto Nitra je pôvodné historické mesto. Je to krajské mesto s počtom obyvateľov 85 000 z toho na sídliskách žije približne 50 000. Sídliská v meste sú taktiež zástupcami všetkých typov v rámci polohy v meste.

Do druhej kategórie sídlisk, ktoré vznikli ako novozaložené mestá zaradíme mesto Považská Bystrica a Dubnica nad Váhom. Obe z týchto miest sú ukázkovým príkladom zrušenia pôvodných historických priestorových štruktúr. Mestá sme vybrali preto lebo sú ukázkou odlišných krajinných štruktúr. Kým mesto Považská Bystrica leží v kotline a na okolitých kopcoch, stredom preteká rieka Domanižanka. Mesto Dubnica nad Váhom je ukázkou rovinatej štruktúry.

Považská Bystrica je okresné mesto s 43 000 obyvateľmi z toho na sídliskách žije

35 000 obyvateľov. Sídliská na území mesta sú zástupcami všetkých typov sídlisk podľa polohy v meste.

Dubnica nad Váhom mesto s približne 25 000 obyvateľmi, pričom na sídliskách žije okolo 20 000 z nich.

5. HLAVNÉ VÝSLEDKY PRÁCE

Hodnotenie bolo prevedené na štyroch vybraných slovenských mestách. V rámci týchto miest bolo ohodnotených celkom devätnásť panelových sídlisk, ktoré ako vzorka pre toto hodnotenie úplne postačila, pretože sa tam nachádzali všetky typy panelových sídlisk opísaných v predchádzajúcich kapitolách.

Na základe tohto hodnotenia podľa rekreačného potenciálu bolo zistené, že tieto obytné súbory sú vybudované na zaujímavých miestach pre sídliskovú rekreáciu a mnohé z nich spĺňali vysoký rekreačný potenciál, to jest že ich územie je vhodné na rekreáciu pre všetkých jeho obyvateľov, len je dôležité správne využitie jeho územia.

Sídliská so zvýšeným rekreačným potenciálom sú zo sledovaných štyri sídliská a to: Dargovských Hrdinov v Košiciach, Klokočina v Nitre, Rozkvet a SNP v Považskej Bystrici. Prvé sídlisko a Rozkvet patria do skupiny sídlisk z okrajov miest s výrazne zvlneným povrchom. Verejné priestory sú zväčša otvorené s priamym napojením na krajinu a pôvodnú lesnú vegetáciu s možnosťou panoramatických výhľadov na mesto.

Sídlisko SNP sa nachádza v medziľahlej polohe s otvorenými verejnými priestormi a vodným tokom prechádzajúcim cez jeho územie.

Na základe hlbšieho skúmania ich verejných priestorov bolo zistené, že u sídliska Dargovských Hrdinov zo štyroch okrskov len jeden zodpovedal rekreačnému potenciálu, do ktorého bol pridelený na základe predchádzajúceho hodnotenia. Verejné priestory neboli v skutočnosti vôbec vybavené, ak áno tak len jednostranne zamerané, bez akceptovania potenciálu, ktoré toto sídlisko obsahuje. Sídlisko Klokočina bolo rozdelené do dvoch okrskov pričom obe prešli hodnotením ako minimálne využívajúce, alebo vôbec nevyužívajú svoj potenciál. Z uvedeného vyplýva, že jeho obyvatelia sa nemajú kde rekreaovať a vôbec ho neako využívať.

Sídlisko SNP aj napriek dobrej blízkosti od centra mesta a atraktivity na svojom území nevyužíva svoj potenciál, verejné priestory sú poloootvorené a naplnené len ihriskami pre malé deti.

Tabuľka zhrnutia výsledkov hodnotenia panelových sídlisk podľa rekreačného potenciálu:

Hodnotené mesto	Hodnotenie panelových sídlisk podľa rekreačného potenciálu (R.P.)			
	so zvýšeným R.P.	s R.P.	so slabým R.P.	bez R.P.
Košice	Dargovských hrdinov	Jazero Ťahanovce KVP	Terasa	Juh Sever
Nitra	Klokočina	Chrenová	Párovce Štúrová	
Považská bystrica	Rozkvet SNP		Lány Stred	Kolónia
Dubnica nad Váhom		Centrum I. Centrum II.	Bratislavská	

Sídliská s rekreačným potenciálom boli na základe hodnotenia označených šesť hodnotených sídlisk, konkrétne v meste Košice sú to sídliská Jazero, KVP a Ťahanovce v Nitre to sú sídlisko Chrenová a Centrum I. a Centrum II. na území mesta Dubnica nad Váhom.

Zástupcami okrajových sídlisk s otvorenými až polootvorenými verejnými priestormi sú sídliská Jazero a KVP. Pri prvom z nich je jedinečné umiestnenie v okolí vodných plôch predurčené na rekreačné využitie. Po hĺbkovom skúmaní bolo zistené že priestory sú vyplnené aktivitami len v okrsku, ktorý je v bezprostrednej blízkosti vodných plôch, smerom od nich aktivity klesajú, alebo sa tam nevyskytujú žiadne. Sídlisko KVP a Ťahanovce po hĺbkovom hodnotení spadali do kategórie so slabým rekreačným potenciálom aj napriek výhodným postaveniam v rámci sídliska.

Sídliskové súbory v Dubnici nad Váhom Centrum I a Centrum II sú charakteristickými zástupcami centrálnych až medziľahých sídlisk s voľným napojením na krajinu a centrum mesta, s otvorenými verejnými priestormi. Z čoho vyplýva, že tieto priestory majú ponúkať dostatok možností pre relax. Po detailnom preskúmaní bolo zistené, že taktiež neposkytujú možnosti relaxácie pre svojich obyvateľov.

Tabuľka zhrňujúca výsledky hodnotenia verejných priestorov podľa rekreačného potenciálu:

Mesto	Sídlisto	Hodnotenie podľa rekreačného potenciálu verejných priestorov R.P.V.P.			
		so zvýšeným R.P.V.P.	s R.P.V.P.	so slabým R.P.V.P.	bez R.P.V.P.
Košice	Dargovských Hrdinov		Okrsk IV	Okrsk II Okrsk III	Okrsk I
	Jazero		Okrsk I	Okrsk II	
	Ťahanovce			Okrsk I Okrsk II	
	KVP			Okrsk I – III	
	Terasa			Okrsk I - IV	
	Juh			Okrsk II	Okrsk I
	Sever			Okrsk I - II	
Nitra	Klokočina			Okrsk II	Okrsk I
	Chrenová				Okrsk I- II
	Párovce			Okrsk I	
Považská Bystrica	Rozkvet			Okrsk I – II	
	SNP			Okrsk I-II	
	Kolónia			Okrsk I	
	Stred				Okrsk I
	Lány			Okrsk I - II	
Dubnica nad Váhom	Centrum I			Okrsk I	
	Centrum II			Okrsk I	
	Bratislavská				Okrsk I

Výsledky hodnotenia sídliska podľa rekreačného potenciálu v kombináciách podľa kapitoly 9:

1. *SÍDLISKO SO SLABÝM ALEBO ŽIADNYM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM V KOMBINÁCII S VEREJNÝM PRIESTOROM BEZ REKREAČNÉHO POTENCIÁLU*

2. *SÍDLISKO S DOBRÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM V KOMBINÁCII S VEREJNÝM PRIESTOROM S DOBRÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM*

3. *SÍDLISKO S DOBRÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM V KOMBINÁCII S VEREJNÝM PRIESTOROM BEZ REKREAČNÉHO POTENCIÁLU, ALEBO SO SLABÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM*

4. SÍDLISKO SO SLABÝM, ALEBO ŽIADNYM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM V KOMBINÁCII S VEREJNÝM PRIESTOROM S DOBRÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM

Do prvej kategórie z hodnotených sídlisk môžeme prideliť:

Z mesta Košice - Terasa, Juh , Sever

V meste Nitra - Párovce a v meste Považská bystrica Kolónia, Stred a Lány.

V meste Dubnica nad Váhom - Bratislavská

To jest sídliská ktoré nemajú žiaden prírodný potenciál, ktorý by mohli ponúknuť pre rekreáciu svojich obyvateľov a taktiež súčasný stav verejných priestorov je v nevyužitelnom stave pre rekreáciu.

Do druhej kategórie z hodnotených sídlisk priradíme v meste Košice zo sídliska Dargovských hrdinov (1 okrsk) a Jazero (1okrsk).

To jest sídliská, ktoré ponúkajú na svojom území veľmi zaujímavý prírodný potenciál, ktorý aj využívajú vo svoj prospech pri budovaní rekreačných zón na svojich verejných priestranstvách

Do tretej kategórie z hodnotených sídlisk priradíme tieto sledované sídliská:

V meste Košice - Dargovských hrdinov(3okrsky), Jazero (3okrsky),)Ťahanovce, KVP

V meste Nitra - Klokočina, Chrenová

V meste Považská bystrica - SNP a Rozkvet a v Dubnici nad Váhom Centrum I a II.

Tieto sídliská majú prírodný potenciál na vytváranie kvalitných živých verejných priestorov avšak v skutočnosti ich verejné priestory sú nevyužívané a nemajú žiadne alebo len minimálne využitie.

Do štvrtej kategórie podľa hodnotenia nepatrí žiadne zo sledovaných sídlisk.

6. ZÁVER

Naše skúmanie vplyvu rekreačného potenciálu na spôsob riešenia verejných priestorov vychádzalo z hypotézy, v ktorej sme tvrdili že prostredie *resp. prírodné danosti miesta, v ktorom sa sídlisko nachádza ovplyvňuje ďalšie možnosti a spôsoby rekonštrukcie rekreačných plôch na panelových sídliskách.*

Cieľom práce bolo potvrdiť, alebo vyvrátiť túto hypotézu na základe hodnotenia spôsobu rekreácie na slovenských sídliskách vzhľadom na spôsob využívania svojho rekreačného potenciálu. Výsledky skúmania sú uvedené v tabuľkách v kapitole 12.3 Zhrnutie výsledkov hodnotenia.

Všetky výsledky hodnotení a práca samotná dokázala, že sídliskové verejné priestory vzdialené od centra mesta majú vyšší prírodný rekreačný potenciál ako smerom k centru mesta. Samozrejme využiteľnosť týchto verejných priestorov bola zväčša minimálna, čo súviselo aj s možnosťou a spôsobom využitia prírodného potenciálu. Miesta, ktoré mali podporený prírodný potenciál miesta, aj ich verejné priestory boli využívané vhodne pre rekreáciu obyvateľstva. Využívaním prírodného potenciálu miesta sa zvyšuje atraktivita územia a sídliska. Taktiež dochádza k zníženiu vstupných nákladov na tvorbu priestoru, ktorý akceptuje svoj prírodný potenciál. Tieto priestory sú živé a kvalitné čo ukázali aj naše výsledky hodnotenia. Dosiahnuté výsledky potvrdili našu hypotézu, že prírodné podmienky ovplyvňujú spôsoby regenerácie verejných priestorov:

Konkrétne dve sídliská boli umiestnené do dvoch rôznych kategórií a to do kategórie 2 a 3, pričom jeden okrsok akceptoval prírodný potenciál miesta, bol živý a priestor bol využívaný obyvateľmi dostatočne, na druhej strane bol okrsok v kategórii 3, ktorý neakceptoval prírodný potenciál a preto jeho verejné priestory boli vytvárané umelo a neboli využívané.

Na základe tohto zistenia o umiestnení dvoch sídlisk zároveň do dvoch kategóriách, pričom jedna časť sídliskových verejných priestorov využíva a spĺňa svoj prírodný rekreačný potenciál. Druhá časť nevyužíva svoj rekreačný potenciál. A takéto priestory niesu vôbec využívané. Je možné potvrdiť našu hypotézu, že ak aj ostatné časti toho istého sídliska sa budú taktiež uberať rovnakou formou akceptácie prírodného potenciálu pri tvorbe svojho verejného priestranstva na rekreáciu, môžu byť aj tieto časti využívané a plné života. Taktiež je možné zabezpečiť akúsi „landmark“ charakteristiku územia zaujímavú pre svojich obyvateľov, aby sa mohli rekreovať na území svojho domova.

Sídliská , ktorých verejné priestory sú nevyužívané pre rekreáciu obyvateľov (chýba v nich akákoľvek využiteľnosť pre všetkých obyvateľov) v takýchto prípadoch prírodný potenciál miesta nebol akceptovaný a prostredie je vytvárané umelo zväčša len pre deti.

V teoretickej časti sme poukázali na význam rekreácie na sídliskách, ktoré sú súčasťou našich miest. V dnešnom slovenskom sídlisku sa vôbec neuvažuje nad vyzdvihnutím prírodného potenciálu miesta pri regenerácii verejných priestorov. Pričom sme touto prácou chceli poukázať práve na tento vzťah.

Na základe našich výsledkov môžeme sídliskové verejné priestory rozdeliť na:

A.Verejné priestory, ktoré akceptujú svoj prírodný potenciál a využívajú ho pre oddych svojich obyvateľov

B.Verejné priestory , ktoré neakceptujú prírodný potenciál miesta, snažia sa umelo vytvárať aktivity na svojich územiach. Zväčša to nefunguje, čo je možné vidieť aj na výsledkoch nášho hodnotenia, je ťažké vytvárať niečo niekde kde to nepatrí.

Skúmanie bolo prevedené na 19. panelových sídliskách a ich verejných priestoroch. Tento počet bol prispôsobený predpísanému rozsahu dizertačnej práce. Rovnako obsah práce ako aj celé skúmanie bolo časovo obmedzené na 3 roky, to znamená že nieje možné sa preukázať výsledkami dlhodobejšieho skúmania daných miest. Táto práca predstavuje akýsi „úvod do problematiky regenerácie panelových sídlisk na Slovensku“, preto by bolo vhodné ju ďalej rozvinúť a rozšíriť aj na ďalšie mestá a pokúsiť sa vytvoriť akúsi hlbšiu metodiku pre pomoc a smerovanie regenerácie na základe prírodného potenciálu miesta. Taktiež by bolo možné vytvoriť model regenerácie podľa prírodného potenciál, pre každé konkrétne mesto.

Práca má použiť vo viacerých rovinách. V teoretickej rovine sa dá táto práca využiť pre skúmanie vplyvu miesta na spôsoby regenerácie verejných priestorov. V praktickej rovine je táto práce využiteľná pre úrady mestských častí pri rozhodovaní akou formou budú regenerovať verejné priestory sídlisk a naplňať ich rôznymi vhodnými aktivitami, taktiež pre vytváranie metodík pre Ministerstvo pre miestny rozvoj, Ministerstvo životného prostredia, alebo Ústav územného rozvoje, ako podklad pri regenerácii verejných priestorov.

Taktiež by bolo vhodné ak by sa stala vodítkom pri regenerácii designu verejných priestorov, ktorý by taktiež mohol pomôcť na atraktivite územia.

Možné využitie taktiež je vhodné ako pomôcka pre Správu mestskej zelene, alebo Vznikajúcim občianskym združeniam, ktoré žiadajú príspevky pre regeneráciu verejných priestorov a preto by táto práca mohla pomôcť pri výbere formy akou sa vyberú pri realizácii.

7. LITERATÚRA

1. BENTLEY, I. *Responsive enviroment*. Oxford: Architectural press, 2001. 151 s. ISBN 0 75 06 05 66 69
2. BRATH, J. *Formovanie a dotváranie urbánneho celku*. 1. vyd. Bratislava: Alfa, 1986. 208 s.
3. BRATH, J. *Pešie zóny v meste*. Bratislava: Alfa, 1987. 240 s. ISBN 063-197-87
4. BUČEK, M. *Priestorová a urbanistická ekonomika*. Bratislava: Alfa, 1985.
5. CARMONA, M. *Public spaces, Urban spaces*. Oxford: Architectural press, 2003. 312 s. ISBN 0 75 06 36 327
6. ČERNÁNSKÝ, I. Petržalský panelák má svoju vlastnú internetovú stránku In: Nový čas. roč. 5 str.16
7. DOU TLÍK, L. *Zonální struktury*. 2. vyd. Praha: ČVUT, 1996, 272 s.ISBN 80-01-01468-1
8. GEHL, J. *Život mezi budovami: Užívání veřejných prostranství*. 1. vyd. Brno: Partnerství, 1996. 202 s. ISBN 80-85834-79-0
9. GEHL, J., GEMZØE, L. *Nové městské prostory*.1. vyd. Brno: Era, 2002. 263 s. ISBN 80- 86517-09-8
10. GŘEGORČÍK, J. *Zásady tvorby urbanistické koncepce rozvoje města*. Brno: VÚVA, 1989.167 s.
11. HONERMEIER, A. *Aktuelle probleme bei der grunflächenunterhaltung*. In: Stadt und Grun, 2003, roč. 52. č.4, s.38-41
12. HRUŠKA, E. *Problémy súčasného urbanizmu*. Bratislava: SAV, 1966. 412 s.
13. HRÚZA, J. *Charty moderního urbanismu*. 1. vyd. Praha: Agora, 2002. 94 s. ISBN 80-902945-4-5
14. JACOBISOVÁ, J. *Smrt a život amerických velkoměst*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1975. 282 s.
15. KOLÁŘ,O., *Rekreace a volný čas*, Praha: Rada pro ŽP,1973
16. KRIER, L. *Architektura - volba nebo osud*. 1. vyd. Praha: Academia, 2001. 189 s. ISBN 80-200-0012-7
17. KUO, F. SULLIVAN, W. *Enviroment and crime in the inner city* In: Enviroment and behavior roč. 33 str. 343-367
18. KUO, F. SULLIVAN, W. *Where does community grow?* In: Enviroment and behavior roč. 22 str. 468-492

19. LIZON, P. *Panelákové sídliská totalitárnych čias- trpké dedičstvo stavebníctva krajín bývalého socialistického tábora* In: *Architektúra a urbanizmus*, 1997, roč. 31 str. 97-111
20. MADDEN, K. *Utváření místa*. 1 vyd. Brno: Nadace partnerství, 2003. 98 s. ISBN 80-239-0614-3
21. MROŠČÁKOVÁ, M. *Obraz krajiny v obraze mesta*. IN: : Člověk, stavba a územní plánování. 1.vyd.. Praha: ČVUT, 2006 s. 35-41 ISBN 80-01-03461-5
22. MUSIL, J. *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda, 1985. 333s.
23. NEWMAN, O. *Creating defensible space*. Rutgers university: Center of urban research, 1996. 123 str.
24. POLEŠÁKOVÁ, M. *Regenerace panelových sídlišť*. 1.vyd. Brno: Ústav územního rozvoje, 2003. 98 str.
25. PLESNÍK, P. *Slovensko – Lud 1. časť*. Bratislava: Obzor, 1974, 736 str.
26. ŠILHÁNKOVÁ, V. *Suurbránni suburbanizmus*. IN: Člověk, stavba a územní plánování. 1.vyd.. Praha: ČVUT, 2006 s. 41-50 ISBN 80-01-03461-5
27. ŠILHÁNKOVÁ, V. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. 1. vyd. Brno: Vysoké učení technické, 2003. 144 s. ISBN 80-214-2505-9
28. ŠTENCEL, V., SOUČEK, V., ŠONSKÝ, D. *Architektonické úpravy veřejných prostranství*. 1. vyd. Praha: SNTL, 1983. 172 s.
29. WHYTE, N. *The Social Life of Small Urban Spaces*. New York: Project for Public Spaces, Inc., 2001
30. ZIBRIN, P. *Vnímanie urbanistického priestoru*. 1. vyd. Bratislava: Alfa, 1988. 168

8. ŽIVOTOPIS

Osobné údaje

MENO A PRIEZVISKO: **ING. PETER BALI**

dÁTUM A MIESTO NARODENIA: *17.04.1981 v Prešove*

Bydlisko: Bielerkerovská 23, Košice, 040 22

Kontakt: Telefón: 00421 911 721 749
Email: balipeter.ke@gmail.com

Vzdelanie

2010 **VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNE** Brno, Česká Republika
Fakulta architektury
Ph.D v odbore Urbanizmus

2004 **SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA** Nitra, Slovensko
Fakulta záhradného a krajinného inžinierstva
Ing. v odbore Záhradná a krajinná architektúra

Pracovné skúsenosti

2007 – súčasnosť AGRO AGNUS s.r.o., Krásna pri Jazere s.r.o.,
HOPEDEVELOPMENT spol. s.r.o
Creative Manager, Záhradný architekt

2004 - 2007 *Záhradný a krajinný architekt, Stavebný dozor pri realizácii*
Samostatný projektant, Košice, Slovensko

2005 - 2006 *Účast' na riešení grantového výskumného projektu MMR ČR - WB*
2005
„Moderní architektura jako nový fenomén cestovního ruchu“,
Česká Republika
Vysoké učení technické v Brně **Brno, Česká Republika**

- 2004 - 2006 *Účast' na řešení grantového výskumného projektu*
MMR ČR - WB 42200452
„Veřejné prostory jako prostředek pro podporu místního cestovního
ruchu“
Česká Republika
Vysoké učení technické v Brn **Brno, Česká Republika**
- jún – august 2004 *Správa mestskej zelene, Košice*
Projektant

Pedagogické skúsenosti

- 2005 – 2006 Odborný asistent pri výučbe predmetu *“Záhradná architektúra“*.
Brno, VUT, Česká Republika
- Příprava podkladov pre výučbu
 - Vyučovanie a vedenie odborných cvičení

Ocenenia a štipendiá

2006	Ph.D zahraničné štipendium	Vysoké učení technické v Brně
2004	Diplom s vyznamenaním	Slovenská poľnohospodárska Univerzita v Nitre
2003	Ocenenie za návrh Univerzitného areálu	SPU v Nitre
2002	Ocenenie za návrh areálu FZKI	Slovenská poľnohospodárska Univerzita v Nitre

Publikačná činnosť

Príspevky prezentované na konferenciách a v zborníkoch

- Jún 2005 *IX. Vědecká studentská konference,*
Fakulta architektury VUT Brno, Česká Republika,
Názov príspevku: “Hodnotenie verejných priestorov Hradca
Králové”
- Jún 2005 *Námestie a jeho parter,*
Fakulta architektury, STU Bratislava, Slovensko
Názov príspevku: “Hodnotenie verejných priestorov Hradca
Králové”
- December 2005 *Účast občanů na věcech veřejných,*
Nadace Partnerství, Praha, Česká Republika
- Apríl 2006 *Člověk, stavba a územní plánování, ČVUT Praha*
Názov príspevku: “Život medzi panelákmi”

Apríl 2006	<i>Barokní krajina Broumovska,</i> workshop studentů urbanismu a zahradní a krajinářské architektury Názov príspevku: <i>"Krajiny Broumovska a Genius Loci"</i>
Máj 2006	<i>Meeting Agenda, Research Student Day,</i> Centre for Research Development, University of Brighton, United Kingdom
Jún 2007	<i>XI. Vědecká konference doktorandu,</i> Fakulta architektury VUT Brno, Česká republika, Názov príspevku: <i>"Život v obytných priestoroch v slovenských a anglických mestách"</i>

Štúdium v zahraničí

2006	University of Brighton, United Kingdom
------	--

Schopnosti

Jazyky:	Anglický	Aktívne
	Španielsky	Začiatocník

Počítače - aktívne: Word, Excel, Outlook, PowerPoint, Internet, Autocad, Corel, Video Studio,

Vodičský preukaz: Skupina B, B1, AM

Kreatívne schopnosti: priestorové kreslenie, grafické výstupy z PC

9. ABSTRACT

RECREATION POTENTIAL OF PUBLIC SPACES OF PANEL DISTRICT IN SLOVAKIA

This task discuss about relation between natural place potential and how place influence regeneration of public spaces to create live and usefull spaces for dwellers. In literary overview this task disscus about different kinds of recreation, which every dveller can do in public spaces of our panel districts, than about regeneration of publick spaces and types of living spaces, which exist in panel districts.

The important element of this task was evaluate contemporary conditions of publick spaces in Slovak nanel districckts, if it possible to use them and what is their activity range, because natural givennes of panel districts markedly enfluent oportunities and ways how to regenerate spaces for recreation.

I made two evaluations, which are aimed at of panel districts recreation atraction for dwellers. The second evaluation searched public spaces of panel districts in detail, their conditions and use range of dwellers.

On base of these evaluations I created four recreation potential categhories of panels districts and we tried to find the influence of this recreation potential to creating of public spaces.

On the base of our results from choosed panel districts we found out, that panel districts, which care about their natural givennes are more often used by dwellers, than panel districts which created new artificial public spaces. Based on this results I confirmed my hypothesis.

Use of this task is in many ways, in theoretical way as base for next searching of panel districts regeneration. In practical way it can be used as regeneration tool .